

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים
יחידת לימוד בסיסית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון – סיפורת (סיפור קצר ומעשה חכמים) – (1x33) – 33 נקודות
פרק שני – דרמה וקריאה מונחית – (1x33) – 33 נקודות
פרק שלישי – שירה – (2x17) – 34 נקודות
סה"כ – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון – סיפורת (סיפור קצר ומעשה חכמים) (33 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-3.

1. סיפור קצר

בחר בשני סיפורים קצרים שלמדת, העוסקים בסבל ובמכאוב. מה הם הגורמים לכאב, וכיצד הוא בא לידי ביטוי בכל אחד מהסיפורים שבחרת?

2. סיפור קצר ומעשה חכמים

- א. הצג את הקונפליקט בסיפור קצר ובמעשה חכמים שלמדת, והסבר אותו בכל אחת מהיצירות. (10 נקודות)
- ב. מהו הלקח (או הלקחים) שאפשר ללמוד מהסיפור הקצר או ממעשה החכמים, וכיצד אנו למדים מהיצירה (הסיפור הקצר או מעשה החכמים) את הלקח (או הלקחים)? (23 נקודות)

3. סיפור קצר ומעשה חכמים

- בחר בשני סיפורים קצרים שלמדת או בסיפור קצר ובמעשה חכמים, שבהם הדמות המרכזית עוברת שינוי בהתנהגותה, באופי שלה או בהשקפת עולמה.
- א. בכל אחת מהיצירות שבחרת, תאר את הדמות לפני השינוי ואחריו. (20 נקודות)
- ב. מהו הגורם (או מה הם הגורמים) לשינוי אצל הדמות בכל אחת מהיצירות? הסבר את דבריך. (13 נקודות)

פרק שני – דרמה וקריאה מונחית (33 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 4-8.

דרמה

4. קרא את הקטע שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

ילדי הצל / בן-ציון תומר

נמר אחד טרף המון כבשים, אבל טעה טעות מרה וגם באריות התגרה. האריות התגברו עליו ופצעוהו פצעים קשים. ערכו לו משפט ובין היתר האשימוהו בטריפת כבשים. הענישוהו, אמנם, עונש לא חמור, אך הנמר הנפחד החליט להתחרט. מי שמת – מת. אמר שהוא חוזר בתשובה. ואז אמרה כבשה אחת גדולה: זה לא אותו נמר. הוא אחר.

הקטע שקראת הוא משל שמספר זיגמונט למוכר הבלונים.

א. לפי המחזה, מהו הנמשל למשל זה? (15 נקודות)

ב. כיצד משל זה משקף את הדמות של זיגמונט ואת התנהגותו במחזה כולו?

הסבר והדגם את דבריך. (18 נקודות)

5. **בעלת הארמון / לאה גולדברג**

זאברודסקי נתפס כ"איש הרע" במחזה, אבל בדמותו ובהתנהגותו אפשר למצוא גם צדדים חיוביים.

הסבר קביעה זו, ובסס את דבריך על דוגמאות מהמחזה.

6. **אנטיגונה / סופוקלס**

א. הסבר מדוע רואים באיסמנה דמות מפְּשֶׁרֶת בטרגדיה. בתשובתך כתוב על ניסיונותיה להגמיש את עמדתם של קריאון ושל אנטיגונה. (18 נקודות)

ב. יש הטוענים כי בטרגדיה אין כל אפשרות שדמות מפשרת תצליח במשימתה לתווך ולפשר בין הצדדים היריבים.

הסבר והדגם טענה זו על פי **אנטיגונה**. (15 נקודות)

קריאה מונחית

7. בחר בספר קריאה שלמדת, וענה על שלושת הסעיפים א-ג.
- א. ברומאנים רבים משבר גורם לקידום העלילה.
תאר משבר שחוותה דמות בספר קריאה שלמדת. (14 נקודות)
- ב. לפעמים האופי של הדמות יוצר את המשבר או מניע אותו, ולפעמים לא.
האם האופי של הדמות (שעסקת בה בסעיף א) יצר את המשבר, הניע אותו או לא השפיע עליו כלל? הסבר ונמק את דבריך. (8 נקודות)
- ג. כיצד השפיע משבר זה על המשך העלילה של ספר הקריאה? (11 נקודות)
8. כל רומאן מפגיש את הקורא עם עולם של ערכים, כמו נאמנות, חברות, משפחה, כיבוד האדם, ועוד.
ציין שני ערכים מספר קריאה אחד או משני ספרי קריאה שקראת (ערך אחד מכל ספר), והסבר כיצד כל אחד מערכים אלה בא לידי ביטוי בעלילת הרומאן.

פרק שלישי – שירה (34 נקודות)

שים לב! מפרק זה (שאלות 9-13) עליך לענות על שתי שאלות:
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או מהפיוט, ועל שאלה אחת מהשירה העברית במאה ה-20.
(לכל שאלה – 17 נקודות; סה"כ – 34 נקודות)

שירת ימי הביניים ופיוט

ענה על אחת מהשאלות 9-10.

שירת ימי הביניים

9. קרא את הבתים שלפניך מהשיר "ציון הלא תשאלי", וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהם.

ציון, הלא תשאלי / ר' יהודה הלוי

ציון, הלא תשאלי לשלום אסיריך,
דורשי שלומך והם יתר עדריך?
מים ומזרח ומצפון ותימן שלום
רחוק וקרוב שאי מכל עבריך,
5 ושלום אסיר תאוה, נותן דמעיו כטל-
חרמון ונקסף לרדתם על הרריך!
לבכות ענותך אני תנים, ועת אהלם
שיבת שבותך – אני כגור לשיריך.
לבי לבית-אל ולפניאל מאד יהמה
10 ולמחנים וכל פגעי טהוריך,
שם השכינה שכנה לך, והיוצרך
פתח למול שערי שחק שעריך,
וכבוד אדני לבד הנה מאורך, ואין
שמש וסהר וכוכבים מאיריך.

- א. הסבר את היחס של הדובר לארץ-ישראל, על פי בתי השיר שקראת. (12 נקודות)
ב. על פי בתי השיר שקראת, מהי הסגולה המיוחדת של ארץ-ישראל? (5 נקודות)

פיוט

10. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אַח בְּנַעֲלֵיכֶם מִכֶּרְתֶּם / ר' פנחס הכהן בירבי יעקב

<p>שיננתה לשונך כחציים לשפל תמהנו מדברייך ולהשיב לא נוכל פנה אל בוראיך אל תלך בנו רכל נא בי אדוני ריבה ריבנו בשכל</p>	<p>אח בנעליכם מכרתם בשטמתכם על דמו קמתם גדי עזים במרמה שחטתם דאגתם לב אביכם וסוד הערמתם</p>
<p>35 בי אדוני > בדברך הממתנו ברעדה אמר לו יהודה <</p>	<p>5 פזמו > ון < אוי לכם מדין חוסף אמר להם יוסף</p>
<p>חוייבתם מיתה משונה שב דרכו סכרתם משכינה האל ימחול לכם משמי מעונה כולכם בואו אלי גושנה</p>	<p>10 האח חלילה לך מעשות זאת ותמהנו כשמענו ממך כזאת זקוף עיניך למרום ואל תגלה רזות חובתינו גרמה על כן באה עלינו הצרה הזאת</p>
<p>40 הן למחיה שלחני חוסף נם אני אחיכם יוסף</p>	<p>בי אדוני בדברך הממתנו ברעדה אמר לו יהודה</p>
<p>חולחלו כשמעו מילתו זעו ונבהלו ולא יכלו לענותו קול נתן בבכי ובכז לעומתו ואחרי כן דברו אותו</p>	<p>15 טרחתוהו ביד עושי חבלים יעצתם לשיום רגלו בקבלים כאזורים מכרתוהו לאנשים מתבלים לישמעאלים בעבור נעלים</p>
<p>45</p>	<p>אוי לכם מדין > חוסף אמר להם יוסף <</p>
<p>1</p>	<p>מיללנו אליך כדל ורש נדנו כנמצא הגביע הנדרש סודנו אל תגל וריבך יופרש על דמינו אל תעמד כי הדם מיד מאבידו ודרש בי אדוני > בדברך הממתנו ברעדה אמר לו יהודה <</p>
<p>20</p>	<p>25 פתר לכם את חלומי צפיתם בקנאתכם להחרימו קמתם והתמכרתם לשפוך את דמו רמיתם באביכם בזאת מצאנו וקמתם לנחמו</p>
<p>25</p>	<p>אוי לכם > מדין חוסף אמר להם יוסף <</p>
<p>30</p>	<p>30</p>

בפיוט שקראת נוצר מתח בגלל פערי המידע בין יוסף לבין אחיו.

הסבר והדגם קביעה זו על פי הפיוט.

השירה העברית במאה ה-20

ענה על אחת מהשאלות 11-13.

11. אדם מול בוראו

קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

גְּדוּלִים מַעֲשֵׂי אֱלֹהִי / אמיר גלבוע

גְּדוּלִים מַעֲשֵׂי אֱלֹהִי. הוא בָּא עָמִי
בְּכָל הַמּוֹרָאוֹת וּבְכָל תְּאֵי הַבְּכִי.
רוּאָה עָמִי בַּתּוֹגוֹת וּבּוֹטֵם בְּשִׁמְחָתִי
יוֹם אֶחָד כִּי תִבּוֹא לְהִיּוֹת קִיּוֹמָת
אֶל תְּמִיד. גְּדוּלִים מַעֲשֵׂי אֱלֹהִי
לְמֶן יוֹם בּוֹ הַפְּרִתִּיחוּ. אוֹדְךָ, אֱלֹהִי,
הִנֵּה בָּאָה שִׁמְחָתִי. הִנֵּה בָּאָה וַיִּזְרְדָה עָלַי.

- א.** על פי השיר, הסבר את גדולתם של מעשי אלוקים. (12 נקודות)
- ב.** בחר בשיר נוסף בנושא "אדם מול בוראו" משירת המאה ה-20, ותאר את התחושות של הדובר בשיר זה כלפי אלוקיו. (5 נקודות)

12. במשפחה

קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

איש מביט בבנו / נתן יונתן

איש מביט בבנו
ורואה בעינו את מה שהיה
ומה שהגו ומה שיהיה כשהוא
עצמו כבר אינו
וכל המראה הזה איך ככה
כמו במכת־רעם
ומי ימד את יגונו
אם הוא כשרש עץ
או הוא כאמירו
והזכרון יעירו אל חלקת־נער
אשר הוא והנער חצו
בסבכי־ארניה
או אל אותה פאת־שדה שכותה
שהם היו אחרונייה
לעת האסף המקנה
באסף השמש מן האדמה
שארית קרניה
ואין צועק ואין עונה
חרישית האסף חלקת־השדה
אל יגוניה
ורק אב ובנו הולכים
שניהם יחדו
ולא אש ולא עצים
ולא שה ולא שופר
ולא היתה עוד כאהבה ההיא
על עפר

בשיר זה שלובים זה בזה שני נושאים: אהבת אב לבנו ושכול.
הסבר והדגם כיצד שנ נושאים אלה באים לידי ביטוי בשיר.

13. שירים בצל השואה

קרא את השיר שלפניך ואת הפסוקים מיחזקאל, פרק ל"ז, וענה על השאלה שאחריהם.

טיוטת הסכם לשלומים / דן פגיס

טוב טוב, אֲדוֹנִים הַזּוֹעֲקִים חָמָס כְּתָמִיד,
בְּעֲלִיגָס טוֹרְדָנִים,
שְׁקֵט!
הַכֹּל יִחְזַר לְמִקְוֵמוֹ,
סְעִיף אַחַר סְעִיף.
הַצֹּעֲקָה אֶל תוֹךְ הַגְּרוֹן.
שְׁנֵי הַנְּהָב אֶל הַלְּסָת.
הַפְּחָד.
הַעֲשׂוֹן אֶל אַרְבּוֹת הַפֶּחַ וְהַלְּאָה וּפְנִימָה
אֶל חִלּוֹל עֲצָמוֹת,
וּכְבָר תִּקְרְמוּ עוֹר וְגִידִים וְתַחֲיִו,
הִנֵּה עֲדִין תַּחֲיִו לָכֶם,
יּוֹשְׁבִים בְּסֻלּוֹן, קוֹרְאִים עֵתוֹן עָרֵב.
הִנֵּה הַנְּכֶם! הַכֹּל בְּעוֹד מוֹעֵד.
וְאֲשֶׁר לְכוּכֵב הַצָּהָב: מִיָּד יִתְלַשׁ
מֵעַל הַחֲזֵה
וַיִּהְגֵר
לְשָׁמַיִם.

יחזקאל, ל"ז, ז'-ח':

"... וְתִקְרְבוּ עֲצָמוֹת עֲצָם אֶל עֲצָמוֹ. וְרֵאִיתִי וְהִנֵּה עֲלֵיהֶם גְּדִים וּבָשָׂר עָלָה וַיִּקְרַם עֲלֵיהֶם עוֹר
מִלְמַעְלָה..."

הסבר והדגם את השוני בין דברי הנביא יחזקאל ובין המתואר בשיר.
מהי המשמעות של שוני זה?

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך